

izveštaj

ANALIZA EFEKATA PRIMENE STRATEGIJE UPRAVLJANJA OTPADOM U KOLUBARSKOM, MAČVANSKOM I ZLATIBORSKOM OKRUGU

Ovaj izveštaj izrađen je u okviru projekta "Provera evropske stvarnosti" koji u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom, realizuje Nacionalna koalicija za decentralizaciju i Klub Ars Nova kao jedan od partnera na projektu.

UVODNE NAPOMENE

Upravljanje otpadom u Srbiji je, još uvek, na veoma niskom nivou.

U Srbiji trenutno ne postoji adekvatan tretman komunalnog otpada i on se, sem u retkim slučajevima, i dalje odlaže na deponijama/smetlištima (110 zvaničnih i 3500 divljih deponija). Izostanak sistemskog rešenja u ovoj oblasti dobrinosi potencijalnom (daljem) ugrođavanju zdravlja stanovništva naseljenog u blizini deponija, dok zagađenja sa deponija i mogući prenos zaraznih bolesti od strana miševa, pasa i drugih životinja mogu ugroziti i širu populaciju zagađujući vodene tokove, zemljište i vazduh.

Odlaganje otpada na ovaj način je sistem koji treba svesti na minimum i koji budući naraštaji moraju napustiti i preći na sisteme smanjenja otpada na izvoru, razvrstavanje, reciklažu i ponovnu upotrebu.

Ova analiza predstavlja rezultate istraživanja o efektima primene strategije upravljanja otpadom u Kolubarskom, Mačvanskom i Zlatiborskom okrugu, gde je zbog velikog broja seoskih naselja problem neadekvatnog, odnosno nesanitarnog odlaganja otpada još izraženiji.

UVOD

Godinama i decenijama u Srbiji pričamo o otpadu. Otpad je pokazatelj kvaliteta života i pokazatelj stepena uređenosti jednog društva. Ono što nam je potrebno su promene u kulturi, svesti i odnosu prema otpadu.

Ono što nam je još potrebnije jeste edukovana i stručna upravljačka struktura u ovoj oblasti. Građani znaju da otpad jeste i problem i šansa, ali veoma često im sistem ne nudi rešenja.

Godinama unazad otpad je predstavljao problem koji treba rešiti. Danas su jasne tendencije da se otpad posmatra kao resurs, nešto što ima vrednost. **Eksperti procenjuju da usled loše organizacije i nedostatka primene savremenih tehnologija upravljanja otpadom, Srbija godišnje na smetlište baca sto miliona evra vredne sirovine.**¹

Tako je 3. februara 2017. godine na četvrtoj konferenciji Nacionalne asocijacije „Čistoća Srbije“ (tadašnji) državni sekretar Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Stana Božović, izjavila da: „*Republika Srbija u narednom periodu mora obezbediti uslove za realizaciju strateški važnih aktivnosti koje će doprineti efikasnom i efektivnom unapređenju postojećeg sistema upravljanja otpadom, kroz reviziju zakonodavnog okvira i usvajanja novog modela finansiranja. Dalje, lokalne samouprave su u obavezi da izrade regionalne i lokalne planove upravljanja otpadom, sa obavezom primarne separacije u domaćinstvima. Potrebno je proširenje obuhvata uslugom sakupljanja komunalnog otpada, koje se posebno odnosi na ruralne oblasti, za šta je opštinama potrebno obezbediti dodatni broj kontejnera i vozila za sakupljanje otpada. Da bi ostvarila cilj iz Okvirne Direktive o otpadu, Srbija planira da do 2030. godine ostvari stepen od 50% reciklaže ukupnog komunalnog otpada, a posebno je važno započeti postepeno uvođenje primarne selekcije otpada.*“

Upravljanje otpadom, a naročito sakupljanje i razvrstavanje otpada je ekološko ali i ekonomsko pitanje u kojem leži veliki potencijal, a sve veći broj zemalja preduzima aktivnosti kako bi se ubrzala ova tranzicija, razvijaju strategije i aktivnosti „zelene ekonomije“, kako bi se podstaknuo veći ekonomski rast i stvaranje radnih mesta, zaštita životne sredine i jednakost.

„Zeleno zapošljavanje“ moglo bi da predstavlja ključnu kariku u borbi protiv siromaštva, gde se procenjuje da bi se u sektoru otpada rast poslova povećao za 10% od sadašnjeg trenda.

¹ Procena Nacionalne asocijacije „Čistoća Srbije“

2.1. OSNOVE ZAKONODAVSTVA KOJIM SE U SRBIJI UREĐUJE UPRAVLJANJE OTPADOM

ZAKONI I STRATEGIJE ČEKAJU NA IMPLEMENTACIJU

Narodna Skupština i Vlada obezbeđuju zakonski okvir za održivo upravljanje otpadom, kao i ekonomske instrumente za sprovođenje upravljanja otpadom i utiču na razvijanje javne svesti i uspostavljanje dijaloga između zainteresovanih strana u cilju uspostavljanja partnerstva u upravljanju otpadom. Spisak zakona koji uređuju upravljanje otpadom se nalazi u delu Izveštaja pod nazivom **Prilog 1**.

Globalna zabrinutost za zaštitu životne sredine i dugoročna strategija Republike Srbije u oblasti zaštite životne sredine rezultirala je donošenjem Nacionalna strategija upravljanja otpadom sa programom približavanja EU za period 2003-2008. godine. Njena primena se nije odvijala željenom dinamikom, uprkos značajnim merama koje su preduzimate na području uspostavljanja sistema upravljanja otpadom, pa ju je Vlada RS revidirala i usvojila Strategiju upravljanja otpadom za period 2010–2019.

Strategija je osnovni dokument koji obezbeđuje uslove za racionalno i održivo upravljanje otpadom na nivou Republike i uspostavljanje 26 regionalnih centara za upravljanje koji obuhvataju regionalnu deponiju za komunalni otpad, postrojenje za separaciju reciklabilnog otpada, transfer stanice, kao i postrojenja za kompostiranje, što čini potrebnu infrastrukturu za upravljanje komunalnim otpadom.

Nacionalna strategija upravljanja otpadom je u vezi strateškim dokumentima koje su donete u proteklom periodu i spisak tih dokumenata se nalazi u delu Izveštaja pod nazivom **Prilog 2**.

Zakon o upravljanju otpadom se zasniva na osnovnim načelima upravljanja otpadom i obezbeđuje uslove za punu usaglašenost sa zakonodavstvom EU

OBAVEZE LOKALNE SAMOUPRAVE

Jedinica lokalne samouprave je dužna da organizuje i sprovodi upravljanje komunalnim (odnosno inertnim i neopasnim otpadom) na svojoj teritoriji. Jedinica lokalne samouprave u obavezi je da donese lokalni plan upravljanja otpadom i obezbedi uslove za njegovo sprovođenje. Dve ili više jedinica lokalne samouprave mogu zajednički upravljati otpadom, ukoliko im je to zajednički interes, pod uslovima utvrđenim zakonom i sklapanjem sporazuma između skupština jedinica lokalne samouprave, kojim se uređuju međusobna prava i obaveze u obezbeđivanju uslova za obavljanje delatnosti i rad postrojenja za upravljanje otpadom na područjima tih jedinica lokalne samouprave.

Jedinica lokalne samouprave dužna je da, u sporazumu sa jednom ili više jedinica lokalnih samouprava, odredi lokaciju za izgradnju i rad postrojenja za skladištenje, tretman ili odlaganje otpada na svojoj teritoriji. Udružene jedinice lokalne samouprave su u obavezi izrade Regionalnog plana upravljanja otpadom.

Regionalni plan upravljanja otpadom definiše zajedničke ciljeve u upravljanju otpadom i donosi ga skupština dve ili više jedinica lokalne samouprave na čijim teritorijama ukupno živi najmanje 200.000 stanovnika, uz saglasnost ministarstva. Regionalni plan upravljanja otpadom može se doneti i za teritorije opština na kojima živi manje od 200.000 stanovnika po prethodno izrađenoj

studiji opravdanosti za donošenje regionalnog plana na koju saglasnost daje ministarstvo.

Postupak izrade i donošenja regionalnog plana uređuje se sporazumom skupština jedinica lokalne samouprave. Istovremeno, u narednom periodu, potrebno je raditi na sanaciji postojećih deponija - smetlišta koje predstavljaju rizik po životnu sredinu.

Sanacija odlagališta otpada treba da se sprovodi u skladu sa usvojenim zakonima koji su usaglašeni sa zahtevima direktiva EU.

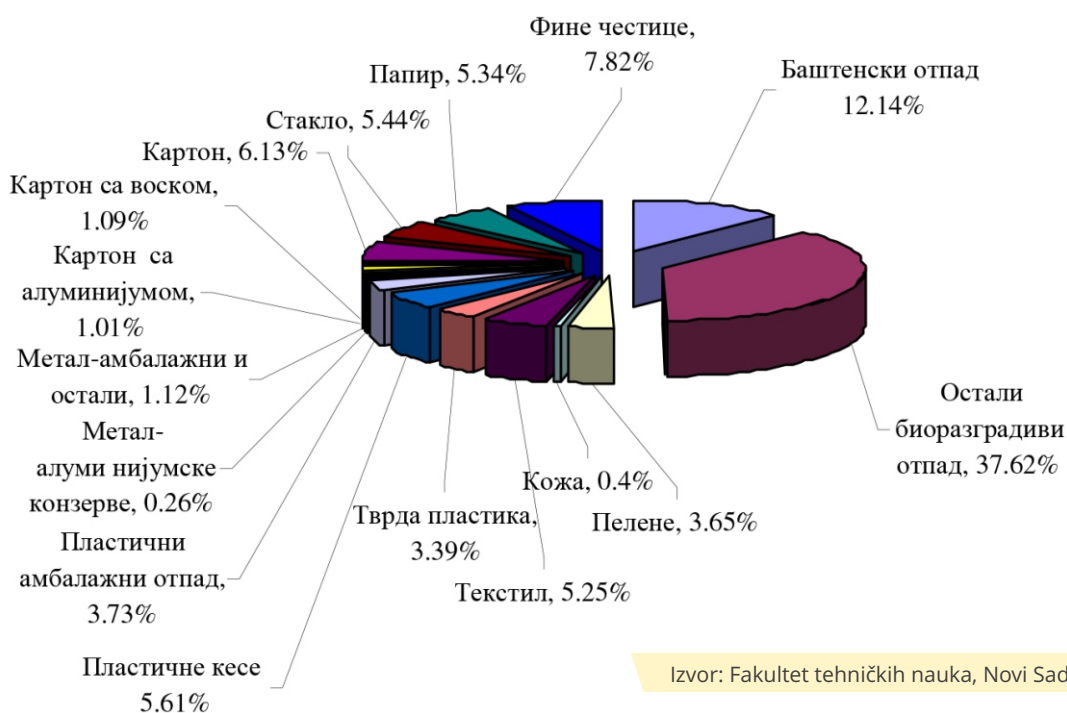
2.2. TRENUTNO STANJE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

DEPONIJE - JEDINI NAČIN ORGANIZOVANOG POSTUPANJA SA OTPADOM

Na osnovu rezultata merenja, procena odlaganja otpada, prevoza, dolazi se do prihvaćenog stava i može se usvojiti da gradsko stanovništvo dnevno generiše prosečno 1 kg komunalnog otpada po stanovniku a seosko stanovništvo 0,7 kg. **U proseku, stanovnik Republike Srbije generiše 0,87 kg komunalnog otpada dnevno.** Isti podaci figuriraju i u procenama generisanja otpada u regionu, do 1 kg dnevno.

Prema podacima Evropske statističke službe, u Srbiji je u 2014. godini proizvedeno 302 kilograma otpada po stanovniku od čega je 236 kilograma tretirano (reciklirano, kompostirano, spaljeno ili odloženo na deponije). Međutim, od tretirane količine u Srbiji **samo je 1% recikliran, a 99% otpada je završilo na deponijama.**

Prikaz morfološkog sastava komunalnog otpada u Srbiji:

Izvor: Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad:2008

Komunalni otpad jeste otpad iz domaćinstava (kućni otpad), kao i drugi otpad koji je zbog svoje prirode ili sastava sličan otpadu iz domaćinstva. Procenjeno je da se u Republici Srbiji organizovano sakuplja oko 60% komunalnog otpada. Sakupljanje je organizovano pretežno u urbanim oblastima, dok ruralne oblasti su znatno slabije pokriveno.

U Republici Srbiji ne postoji sistemski organizovano odvojeno sakupljanje, sortiranje i reciklaža otpada. Postojeći stepen reciklaže, odnosno iskorišćenja otpada je nedovoljan, a po podacima Ministarstva on iznosi od 10 do 15 odsto.

Odlaganje otpada na deponije je jedini način organizovanog postupanja sa otpadom. U Republici Srbiji još uvek skoro svaka lokalna samouprava ima sopstvenu deponiju - smetlište. Kapacitet postojećih deponija – smetlišta je u većini opština već popunjen, dok većina deponija – smetlišta ne zadovoljava ni minimum tehničkih zahteva što se konstatuje i u Analizi upravljanja otpadom u Republici Srbiji u periodu 2011-2016.godine.

Komunalni otpad koji se organizovano sakuplja odlaže se na zvanično registrovane, opštinske deponije. Ne postoji nikakav prethodni tretman otpada pre odlaganja.

U većini slučajeva divlje deponije se nalaze u seoskim sredinama i posledica su, u prvom redu, nedostatka sredstava za proširenje sistema sakupljanja otpada, ali i loše organizacije upravljanja otpadom na lokalnom nivou..

Javna svest o postupanju sa otpadom nije dovoljno razvijena. Ne postoji edukacija stanovništva o otpadu, načinu postupanja, odvajanja i obavezi reciklaže.

Lokalne vlasti, odgovorne za upravljanje komunalnim otpadom, upravljaju svim poslovima koji se tiču otpada – planiranjem, impementacijom i funkcionisanjem sistema – i posebno, sakupljanjem i investiranjem naknada i ostalih prihoda opredeljenih za upravljanje komunalnim otpadom. Da to nije dovoljno dobro rešenje, i da je nemoguće da lokalne samouprave, samostalno, saniraju taj višedecenijski problem najvolje se vidi na terenu. Pored lokalnih samouprava i drugih državnih organa otpadom se bave i strukovne asocijacije i privatna preduzeća.²

Razvoj ljudskih resursa za odgovarajuće i održivo upravljanje otpadom se može podeliti u tri glavne oblasti: profesionalna obuka kadrova (uključujući i obuku proizvođača otpada); obrazovanje; razvijanje javne svesti.

U PROTEKLOJ DECENIJI NAČINJEN (NEDOVOLJAN) NAPREDAK

Tokom protekle decenije 2000-2010 učinjen je značajan napredak u poboljšanju zaštite životne sredine u Srbiji, pre svega donošenjem seta „zelenih zakona“ 2009. godine, ali i dalje dosta toga ostaje da se uradi što pokazuju i procene vezane za ulaganja u ovoj oblasti.

Visok nivo zaštite životne sredine predstavlja osnovne ciljeve utkane u Sporazum o EU, i podrazumeva implementaciju principa održivog razvoja i njihovu integraciju u sve politike.

Koliko je Srbija omakla u oblasti zaštite životne sredine najbolje pokazuju podaci. **U zemljama EU se skoro 90% otpadnih voda tretira pre ispuštanja, a skoro 100% komunalnog otpada sakuplja, dok se u Srbiji se tretira samo 10% otpadnih voda, i sakuplja se 60% komunalnog otpada.** Osim toga, čvrsti komunalni otpad koji se sakuplja u velikim količinama se mora odlagati na deponijama koje ne štite na adekvatan način ni životnu sredinu, ni javno zdravlje. Manje od 15% čvrstog komunalnog otpada koji se sakuplja u Srbiji se odlaže na deponije koje bi ispunile standarde EU, za razliku od proseka u EU gde taj procenat 99%. Isto tako, **dok se u EU u proseku reciklira 40% čvrstog komunalnog otpada, u Srbiji je ta stopa samo 4%.**

² Prilog 3

U Republici Srbiji je odlaganje otpada na deponije i dalje jedini način organizovanog postupanja sa otpadom, a sistemski organizovano sakupljanje, sortiranje i reciklaža otpada ne postoji. Postojeći stepen reciklaže, odnosno iskorišćenja otpada je nedovoljan, a po podacima Ministarstva on iznosi od 10 do 15 odsto.

Kamen temeljac Nacionalne strategije za upravljanje otpadom je *Direktiva o deponijama* sa ambicioznim programom izgradnje 26 regionalnih deponija pre 2019. godine, čija je izgradnja potrebna kako bi se umanjile negativne posledice koje neadekvatno odlaganje otpada ima po životnu sredinu.

Najveći troškovi u ovom procesu biće vezani za osnivanje potpuno usaglašenih opštinskih sistema za upravljanje otpadom. Taj sistem obuhvata Direktive o deponijama, ambalaži i Direktive WEEE reguliše prikupljanje i reciklažu elektronskog otpada. Troškovi njihove aproksimacije su proračunati na 2,050 miliona evra.

Da bi se troškovi usluga sakupljanja otpada smanjili i da bi se poboljšali uslovi za proširenje usluga za sakupljanje otpada u urbanim sredinama, postojeća JKP se moraju reorganizovati i postati jači i veći isporučioци usluga na regionalnom nivou sa praktičnom opremom za sakupljanje otpada.

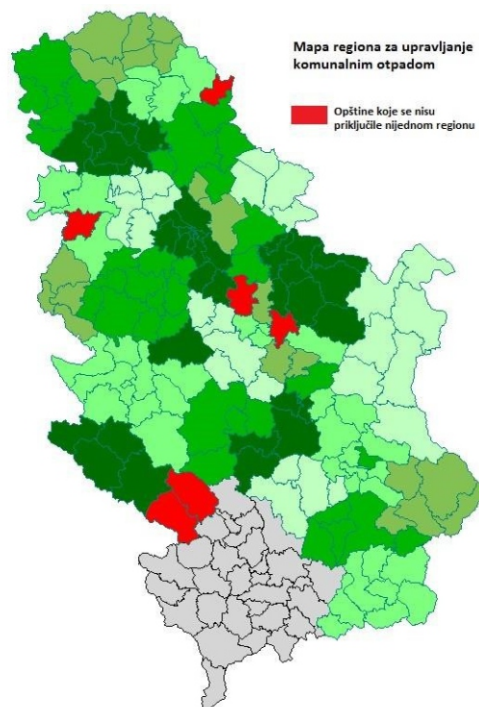
Ukratko, svako JKP mora imati kapacitet kako bi na ekonomski efikasan način ispunilo zahteve svih pravnih tekovina EU u oblasti životne sredine koji se odnose na čvrst otpad i usluge koje se odnose na vode. Kada je reč o čvrstom otpadu, svaka usluga u oblasti treba da pokriva približno 400.000 stanovnika da bi se postigao odgovarajući rezultat, dok je kod usluga koje se odnose na vodu prag 200.000 stanovnika po oblasti usluge.

DO SADA IZGRAĐENO SEDAM, OD PLANIRANIH DVADESET I ŠEST CENTARA

Upravljanje otpadom u Srbiji je jedno od najzahtevnijih područja u smislu usklađivanja sa EU regulativom. Oblast zaštite životne sredine u EU je pokrivena sa oko 600 pravnih akata, dok ih u Srbiji trenutno ima oko 300. **Veliki pomak je napravljen 2009. godine usvajanjem "zelenog paketa" - 16 zakona iz oblasti zaštite životne sredine.**

Podaci pokazuju da je na sredini primene Strategije za upravljanje otpadom u Srbiji funkcionisalo svega sedam, od predviđenih 26 regionalnih centara za odlaganje komunalnog otpada, dok je još njih pet u izgradnji.

Potreba za daljim razvojem oblasti upravljanja otpadom je naglašena i u Izveštaju o napretku Srbije za 2014. godinu: „U oblasti upravljanja otpadom u toku su pripreme novih šema za sakupljanje i odlaganje otpada koje pokrivaju populaciju od 340.000 ljudi.... Srbija sada ima 7 regionalnih sanitarnih deponija koje su usklađene sa zahtevima Evropske unije. Potrebno je razviti druge načine upravljanja otpadom da bi se razvoj deponija koristio kao poslednje utočište. Nova ulaganja u oblasti upravljanja otpadom treba više da su usmerena na odvajanje i reciklažu otpada.

Potrebno je brže zatvoriti ilegalne deponije i unaprediti propise koji se odnose na upravljanje otpadom. Ostaje i potpuno usklađivanje sa Okvirnom direktivom o otpadu.”

Za dalji razvoj oblasti zaštite životne sredine neophodno je razvijanje svesti na različitim nivoima o tome da **industrijski i komunalni otpad može da postane značajan energetska resurs i sirovina, kao i izvor novih radnih mesta**. Industrija otpada u EU ostvaruje 24 milijarde evra godišnje i zapošljava pola miliona ljudi. U Srbiji bi razvoj ove oblasti mogao da doprinese smanjenju nezaposlenosti i siromaštva.

STANJE NA TERENU – OTZREŽNJUJUĆA STVARNOST

U Srbiji još uvek veliki broj opština/gradova ima sopstvenu deponiju - smetlište. Prema podacima dobijenim od lokalnih samouprava koje su dostavljale Agenciji za zaštitu životne sredine popunjavanjem Upitnika o deponijama na njihovoj teritoriji JKP organizovano odlažu otpad na 123 deponija (smetlišta). To su uglavnom deponije za koje je u skladu sa Strategijom o upravljanju otpadom predviđeno saniranje i zatvaranje, jer većina ne zadovoljava ni minimum tehničkih standarda. Ovaj broj nije definitivna pošto 44 jedinica lokalne samouprave nije poslalo nikakve podatke o broju smetlišta na njihovoj teritoriji.

Kapacitet postojećih deponija – smetlišta je u većini opština već popunjen, dok značajan broj deponija ne zadovoljava ni minimum tehničkih standarda. Ne postoji kontrolisano odvođenje deponijskog gasa koji nastaje razgradnjom otpada u deponiji, što može dovesti do požara ili eksplozije. Procedne vode iz deponija se ne sakupljaju niti prečišćavaju, što ugrožava podzemne i površinske vode i zemljište zbog visokog sadržaja organskih materija i teških metala. Ne postoji sistematski monitoring emisija, procednih voda, deponijskog gasa itd.

Na ovim smetlištima često dolazi do samopaljenja, pri čemu dolazi do emisije zagađujućih materija. Deponije-smetlišta sa najvećim rizikom po životnu sredinu i zdravlje ljudi su one koje se nalaze na udaljenostima manjim od 100 m od naselja ili na udaljenostima manjim od 50 m od obale reke, potoka, jezera ili akumulacije. Nakon sanacije, većina dosadašnjih odlagališta može biti pretvorena u transfer stanice i centre za sakupljanje reciklabilnog otpada, a preostala će se zatvoriti izgradnjom regionalnih deponija.

Na divlja smetlišta, van kontrole opštinskih javnih komunalnih preduzeća, baca se oko 20% generisanog komunalnog otpada u Srbiji. Na osnovu dostavljenih podataka na teritoriji Republike Srbije U 2015 godini registrovano je 2170 divljih smetlišta uz napomenu da 48 opština nije dostavilo podatke o divljim smetlištima ne njihovoj teritoriji.

U većini slučajeva divlja smetlišta se nalaze u seoskim sredinama i posledica su, u prvom redu, nedostatka sredstava za proširenje sistema sakupljanja otpada, ali i loše organizacije upravljanja otpadom na lokalnom nivou. Pored ovih, ova smetlišta se često formiraju duž saobraćajnica u putnom pojasu, od kojih je veći procenat na kosinama nasipa puteva, odakle se otpad jednostavno baca kipovanjem iz kamiona. Takvi prostori su najčešće nedostupni za uklanjanje. Za deponovanje se koriste i prirodne depresije, jame i vrtače gde je čišćenje praktično nemoguće.

Glavni izazovi upravljanja otpadom u Srbiji još uvek se odnose na obezbeđivanje dobre pokrivenosti i kapaciteta za pružanje osnovnih usluga, kao što su sakupljanje, transport i sanitarno odlaganje otpada

POSEBNO MINISTARSTVO POSLE SKORO JEDNE DECENIJE

Narodna skupština je usvojenim Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o ministarstvima 26. juna 2017. godine uspostavila Ministarstvo zaštite životne sredine a izabrani ministar Goran Trivan 30. juna preuzeo je dužnost. Kao prioritete novog ministarstva, Trivan je istakao pre svega pitanje voda i smeća. „Prerada otpadnih voda najvažnije je pitanje ne samo kod nas, nego na čitavoj planeti. Tu je i pitanje odlaganja i prerade otpada. I kod ovih prioriteta najveći problem je novac koji država nema i zato je neophodno javno-privatno partnerstvo, kroz koje će privatne kompanije ulagati novac, donositi tehnologije i zarađivati od prerade, a država sačuvati kontrolu nad tim resursima i nadzirati tehnologije prerade.“³

Osnivanjem Ministarstva zaštite životne sredine prepoznata važnost i značaj životne sredine Republike Srbije

2.3. PREGLED STANJA U SRBIJI I KOLUBARSKOM, MAČVANSKOM I ZLATIBORSKOM OKRUGU

UPAVLJANJE OTPADOM U REPUBLICI SRBIJI U PERIODU 2011-2016. GODINA

Podaci o upravljanju otpadom u Republici Srbiji se prikupljaju u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupna količina generisanog otpada (mil. t)	2.65	2.71	2.62	2.41	2.13	1.840	1,89
Količina prikupljenog i deponovanog otpada od strane opštinskih JKP (mil. t)	1.89	2.09	1.83	1.92	1.67	1.36	1.49
Prosečni obuhvat prikupljanja otpada (%)	72	77	~ 70	80	~80	82	~82
Srednja dnevna količina komunalnog otpada po stanovniku (kg)	0.99	1.01	0.99	0.92	0.81	0.71	0.73
Srednja godišnja količina po stanovniku (t)	0.36	0.37	0.36	0.34	0.30	0.26	0,27

Količina proizvedenog komunalnog otpada

U 2015. godini nastavlja se pad vrednosti količina generisanog i sakupljenog komunalnog otpada uz blago povećanje obuhvata njegovog prikupljanja. To pokazuje, pre svega, uspešnost sistema prikupljanja pojedinih frakcija komunalnog otpada u lokalnim zajednicama, kao što je npr. otpadni papir i karton, ambalažni otpad, kao i druge vrste otpada koje su obično završavale u kontejnerima, ali i dodatno smanjenje kupovne moći stanovništva kao posledice ekonomske krize.

Količina odvojeno sakupljenih vrsta otpada u lokalnim samoupravama u 2016. iznosi samo 20% u odnosu na 2013. godinu.

³ Izjave ministra za zaštitu životne sredine možete naći u Prilogu br 5

Dozvole za upravljanje otpadom

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, sakupljanje i transport nadležni organi (Ministarstvo, Sekretarijat AP Vojvodine i lokalne samouprave) izdaju dozvole, vode registar izdatih dozvola i podatke iz registra dozvola dostavljaju Agenciji za zaštitu životne sredine. Baza je dostupna na internet stranici Agencije za zaštitu životne sredine.

Registar izdatih dozvola za upravljanje otpadom krajem maja meseca 2017 godine sadrži 1998 važećih dozvola.

Agencija za zaštitu životne sredine

U periodu od 2010 do 2016. godine u odeljenju Nacionalnog registra izvora zagađivanja (NRIZ) odvijalo se nekoliko projekata koji imaju odlučujući značaj za uspostavljanje sistema izveštavanja o upravljanju otpadom:

Uspostavljanje centra za upravljanje životnom sredinom (EMC) u Srbiji

Trajanje: 30. Novembar 2010 – 30. Maj 2013 godine, Donator: Ministarstvo spoljnih poslova Norveške, Budžet: 2.743.425 EUR.

Osnovni cilj projekta: Osnovni cilj projekta je pružanje podrške odeljenju Nacionalnog registra izvora zagađivanja Agencije za zaštitu životne sredine Republike Srbije u uspostavljanju integrisanog elektronskog izveštavanja u oblasti zaštite životne sredine uz povećanje dostupnosti podataka javnosti u skladu sa Arhuskom konvencijom.

Povezivanje IS NRIZ sa IS Agencije za privredne registre

Trajanje: Mart 2017 – Jun 2017, Donator: Samostalan projekat Agencije za zaštitu životne sredine, Budžet: 0 EUR.

Osnovni cilj projekta je povećanje ažurnosti dostavljenih podataka o preduzećima. Naime, preduzeća imaju obavezu da Agenciji prijave svaku statusnu promenu – promenu naziva, direktora, adrese preduzeća, što najčešće ne ispunjavaju, osim velikih preduzeća. U tom cilju, podaci o preduzećima se automatski ažuriraju u skladu sa promenama podataka u registru Agencije za privredne registre.

Projekti u realizaciji

1. Praćenje tokova otpada u Srbiji

Trajanje: 13. Januar 2014 – 31. Oktobar 2017, Donator: Ministarstvo spoljnih poslova Norveške, Budžet: 850,000 EUR

2. Modul IS upravljanja otpadom za prekogranični transport otpada

Trajanje: 1 Juni 2017 – 1. Septembar 2017, Donator: Samostalan projekat Agencije za zaštitu životne sredine, Budžet: 0 EUR

Informacioni sistem upravljanja otpadom pri Agenciji za zaštitu životnu sredinu se koristi za izveštavanje od 2013. godine.

UPRAVLJANJE OTPADOM U ZAPADNOJ SRBIJI I DALJE PROBLEM

Region	Regionalna sanitarna deponija	Regionalni plan upravljanja otpadom	Sporazum o zajedničkom upravljanju otpadom između skupština JLS
Sremska Mitrovica Šabac	Postoji Regionalna sanitarna deponija „Srem-Mačva, od 2014. (poseduje dozvolu o probnom radu)	Postoji	Sklopljen sporazum: Sremska Mitrovica i Šabac
Loznica Mali Zvornik, Krupanj, Ljubovija	Ne postoji	Ne postoji	Sklopljen sporazum: Loznica, Mali Zvornik, Krupanj, Ljubovija
Valjevo, Ub Osečina, Koceljeva, Vladimirci, Lajkovac, Mionica, Ljig, Obrenovac, Barajevo, Lazarevac	Ne postoji	Postoji	Sklopljen sporazum: Valjevo, Ub Osečina, Koceljeva, Vladimirci, Lajkovac, Mionica, Ljig, Obrenovac, Barajevo, Lazarevac
Užice ** Čačak, Bajina Bašta, Požega, Arilje, Čajetina, Kosjerić, Lučani, Ivanjica	Postoji, Regionalna deponija „Duboko“	Postoji	Sklopljen sporazum: Užice Čačak, Bajina Bašta, Požega, Arilje, Čajetina, Kosjerić, Lučani, Ivanjica
Nova Varoš*** Priboj, Prijepolje, Sjenica	U izgradnji, Regionalna deponija Banjica, finansirana od strane EU Progres	Postoji	Sklopljen sporazum: Nova Varoš Priboj, Prijepolje, Sjenica

*Opštine Mali Zvornik, Loznica i Krupanj su sa opštinom Ljubovija (po strategiji planirana u Užičkom regionu) formirale sopstveni region za upravljanje otpadom koji nije predviđen strategijom. Opština Bogatić nema potpisan sporazum ni sa jednom opštinom

** Regionalna deponija sa linijom za seperaciju na lokaciji Duboko (JKP Duboko) na teritoriji Užica puštena u rad 2011. godine. Projektovani kapacitet nije dovoljan, u planu je izrada dokumentacije za proširenje. Svaka opština skuplja i vozi svoj otpad do transferne stanice, a regionalno preduzeće odvozi otpad na deponiju i upravlja deponijom

*** Program EU i vlade Švajcarske, progres, od 2010. godine pomaže društveno – ekonomski razvoj 25 opština južne i jugozapadne Srbije

KOLUBARSKI REGION POSLE DECENIJE NA POČETKU REŠAVANJA PROBLEMA ODLAGANJA OTPADA

Osnovni podaci o za ovu priliku formiranom Kolubarskom regionu koje čine opštine Kolubarskog, Mačvanskog okruga i opštine grada Beograda.

Veći deo teritorije Regiona predstavlja ruralno područje, ali velika većina od ukupnog broja stanovnika živi u gradovima – opštinskim centrima.

Opštine i površine sa brojem stanovnika Kolubarskog regiona

Prostorna jedinica	Površina (km ²)	Br. stanovnika
Ub	456	32.104
Laikovac	186	17.062
Lijig	279	14629
Osečina	319	15.135
Valjevo	905	96.761
Vladimirci	338	20.373
Obrenovac	410	70.975
Koceljeva	257	15.636
Lazarevac	384	58.511
Mionica	329	16.513
Baraievo	213	24.641
REGION	4.076	382.340

Komunalna preduzeća koje rade po opštinama su:

r.br	Opština	Nadležnost u upravljanju otpadom	Nadzor
1	Valjevo	IKP Vidrak	Komunalna inspekcija
2	Ub	KIP Đunis	Komunalna inspekcija
3	Laikovac	IP Gradska čistoća	Komunalna inspekcija
4	Lijig	IKP Komunalac	Komunalna inspekcija
5	Mionica	IKP Mionica	Komunalna inspekcija
6	Osečina	IKP Osečina	Komunalna inspekcija
7	Vladimirci	IKP Izvor	Komunalna inspekcija
8	Koceljeva	IKP Progres	Komunalna inspekcija
9	Baraievo	IPKP 10 oktobar	Komunalna inspekcija
10	Lazarevac	IPKP Lazarevac	Komunalna inspekcija
11	Obrenovac	IPKP Obrenovac	Komunalna inspekcija

Otkup sekundarnih sirovina

Na području prime Regionalnog plana nema sistemskog otkupa sekundarnih sirovina, privatne firme otkupljuju ono što „ide“ dobro na tržišti, nema veće podrške države, a i sakupljeni otpad nema ko da preuzme na dalju preradu i ponovnu upotrebu, kada prikupljanje otpada ima puni

⁹ (Na osnovu klasifikacije Abramson et al. (2003) - koji integriše principe definisane Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (1997) i Institutom za upravljanje (2003) i Dудлеи (2008). *studija Governance of protected areas in Eastern Europe*, PhD Alina Ioniță, Erika Stanciu. ProPark)

smisao. Poslovi otkup se obavljaju dosta u „sivoj zoni“ poslovanja. Romska populacija je izgleda „najzainteresovanija“ za ovaj posao, ali i njima nedostaje organizovanost, oprema, obuka, sigurnost u poslu... Prikaz vrsta otkupa po opštinama primene regionalnog plana dat je u **Prilogu broj 6**.

Nedovoljan otkup sirovina, neorganizovano razvrstavanje otpada na području Kolubarskog okruga, papir se najčešće otkupljuje a potom metal

Sve postojeće deponije treba u što kraćem roku zatvoriti

Komunalni otpad sa teritorije 11 opština Regiona odlaže se na 10 sanitarno neuređenih gradskih deponija i određen broj divljih smetlišta. Izuzev Barajeva koje svoj komunalni otpad deponuje van teritorije svoje opštine (u Vinču) i Mionice koja nema uslove za deponovanje otpada na teritoriji svoje opštine, ostale opštine imaju svoje deponije. Sve postojeće deponije potrebno je u što kraćem roku zatvoriti, sanirati i izvršiti rekultivaciju. Presek po opštinama nalazi se u delu Izveštaja pod nazivom **Prilog 5**.

Prepoznavajući potrebe za konačnim, savremenim zbrinjavanjem i postupanjem s otpadom, 11 opština Regiona se udružilo u formiranju regiona za upravljanje otpadom. Inicijative koje su pokrenute u tom kontekstu rezultirale su izradom "Studije o izboru mikrolokacije za regionalnu deponiju komunalnog otpada sa reciklažnim centrim za Kolubarski region" kojim je izabrana lokacija regionalne deponije u kopovima Kolubarskog lignitskog basena, na teritoriji opština Ubu i Lajkovac. Izradom navedenih projekata sanacije postojećih deponije, preporučuje se produženje veka korišćenja postojećih deponija do izgradnje regionalne deponije.

Regionalna deponija za Kolubarski region će biti locirana u otkopnom polju Tamnava, na području Kolubarskog lignitskog basena po završetku njegove eksploatacije.

Regionalnom centrom za upravljanje otpadom upravljaće novoosnovano regionalno komunalno preduzeće, Eko tamnava sa sedištem na Ubu, kao i transportom otpada od transfer stanice do regionalne deponije.

Lokacija Deponije Kalenić

Razvijanje javne svesti

Politika razvijanja javne svesti zahteva da sve kompanije koje se bave otpadom u opštinama obuhvaćenim Regionalnim planom upravljanja komunalnim otpadom za Kolubarski region u svoje ugovore uključe i kampanju za razvijanje javne svesti o kvalitetnom upravljanju otpadom. Kampanja razvijanja javne svesti treba da se usmeri na posebno pitanje pravljanja specifičnim otpadom (kampanja za reciklažu) i da se odvija uporedo sa implementacijom Regionalnog plana upravljanja komunalnim otpadom.

Po opštinama na regionu se organizuju konkursi za udruženja građana u kojima je prisutno i razvijanje javne svesti: Primer - Valjevo, 2015. godine Klub Ars Nova: Nama otpad nije bauk, 2012. godine Klub Ars Nova: Obrati pažnju na reciklažu.

Ostali učesnici u procesu, iako to obavezuje Regionalni plan ne pokazuju želju da je razvijaju.

Učešće javnosti

Priprema uključanja javnosti u Regionalni plan upravljanja komunalnim otpadom kakav je ovaj može nositi sa sobom nerazumevanje, konflikte i odlaganja koja poskupljuju ceo projekat. Učešće javnosti je samo po sebi dovoljno zahtevan i složen proces tako da ad hoc pristupi datom procesu nisu zadovoljavajući. Kroz planiranje učešća javnosti, moguće je već na samom početku ostvariti uključenje zainteresovanih strana (grupa koje imaju interes za kvalitet, distribuciju i održivo obezbeđivanje i korišćenje lokalnih usluga) u proces upravljanja komunalnim otpadom.

Ključne zainteresovane strane za realizaciju zajedničkog upravljanja otpadom u Regionu obuhvataju: stanovnike koji žive blizu lokacije deponije, skupljače otpada, grupe za zaštitu okruženja, zainteresovane građane i lokalne zvanične predstavnike, s tim da se ova lista može i proširiti.

Kroz učešće javnosti trebalo bi da se ostvari opšte razumevanje među svim učesnicima, spoznaja problema koje iznose stanovnici, razmatranje varijantnih rešenja i donošenje odluke.

Ono što je bila zakonska obaveza, organizovanjem javne rasprave, uz učešće zainteresovanih strana je urađeno ali se time učešće javnosti utihnulo. Postoje su inicijative za udruživanjem u Kolubarsku mrežu, udruženja, škola, ali nije zaživela.

Na putu do konačne realizacije do integrisane dozvole

Nosilac projekta Regionalni centar za upravljanje otpadom „Kalenić“ „Eko tamnava“ Ub, podneolo je Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine zahtev za saglasnost na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu projekta izradnje regionalne deponije komunalnog (beopasnog) otpada Kalenić. Nadležno ministarstvo je Rešenjem od 05.09.2016. godine donelo Rešenje kojim se daje Saglasnost na Studiju.

U Ubu je 13. aprila 2017. godine potpisan Memorandum o razumevanju (MoR) koji će omogućiti pripremu tehničke dokumentacije za izgradnju Regionalnog centra za upravljanje otpadom sa deponijom „Kalenić“, kao i uspostavljanje sistema za integralno upravljanje komunalnim otpadom za Kolubarski region sa četiri transfer stanice U Valjevu, Koceljevi i Obrenovcu, koje su izgrađene i Lazarevcu koja još nije. U Valjevu bi se prikupljao otpad iz Mionice i Osečine u Lazarevcu iz Ljiga, Barajeva, Lajkovca i Uba a u Koceljevi iz Vladimiraca. U Obrenovcu bi se privremeno prikupljao otpad samo iz te opštine i prevezio na deponiju.

Memorandum su potpisali predstavnici Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, Ministarstva rudarstva i energetike, Kancelarije za Evropske integracije, Regionalnog preduzeća „Eko-tamna“ i 11 gradova/opština učesnika u zajedničkom projektu iz Kolubarskog okruga, Mačvanskog okruga i beogradskih opština.

Potpisivanjem Memoranduma će biti pripremljena neophodna dokumentacija, kojom se obezbeđuje završetak aktivnosti na trenutno najvećem regionalnom projektu u Srbiji iz oblasti zaštite životne sredine.

„Regionalni centar „Kalenić“ obuhvata 11 gradova i opština (Valjevo, Obrenovac, Lazarevac, Ub, Barajevo, Vladimirci, Lajkovac, Mionica, Koceljeva, Osečina i Ljig) sa oko 363.000 stanovnika. Javna komunalna preduzeća na tom prostoru u proseku dnevno sakupe oko 330 tona čvrstog neopasnog komunalnog otpada, zbog čega je izgradnja Regionalnog centra za upravljanje otpadom sa deponijom „Kalenić“ od velike važnosti za uspostavljanje održivog sistema upravljanja otpadom na ovom području“, istakao je Zoran Petrović, direktor Regionalnog centra za upravljanje otpadom „Eko-Tamna“.

Državni sekretar Stana Božović navela je da će izgradnja Regionalnog centra „Kalenić“ doprineti unapređenju upravljanja otpadom i povećanju stope reciklaže, i još jedan je u nizu koraka preduzetih za uređivanje komunalne infrastrukture i integralni pristup za upravljanje otpadom u Srbiji.

Republika Srbija ima 9 regionalnih sanitarnih deponija. Prema važećoj nacionalnoj Strategiji, planira se uspostavljanje 26 regionalnih sistema za upravljanje otpadom.

Trenutno proizvedemo 2,5 miliona tona otpada, od čega tek 400 hiljada tona završi na sanitarnim deponijama, a ostatak na smetilištima. Tek 5% otpada se reciklira i ponovo iskoristi. U narednih 15 godina, Srbija će morati u potpunosti da preokrene situaciju. To je za celo društvo veliki izazov i zahteva uključenost i posvećenost svih zainteresovanih strana, počevši od svakog od nas ponaosob, pa do institucija na lokalnom, nacionalnom, ali i međunarodnom nivou“, rekla je Božović.

Projekat izgradnje Regionalnog sistema za upravljanje otpadom „Kalenić“ nalazi se na listi prioritarnih infrastrukturnih projekata, u okviru dokumenta Nacionalni prioriteti za međunarodnu pomoć za period 2014 – 2017. sa projekcijama do 2020. godine, koju je usvojila Vlada Republike Srbije

Mačvanski okrug - polovično rešenje tretmana otpada, dosta problema u opštinama okruga

Grad Sremska Mitrovica i grad Šabac su 10. novembra 2006. godine zaključili Sporazum o saradnji vezan za formiranje Regiona za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom.

Na osnovu tog Sporazuma dva grada su 25. marta 2011. godine zaključili Sporazum o izgradnji, upravljanju i korišćenju regionalnog sistema za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom na teritorijama dva grada. Sporazumom je predviđeno da se regionalni sistem sastoji iz sanitarne deponije „Jarak“ sa pratećom infrastrukturom, transfer stanice u Šapcu i postrojenja za separaciju otpada.

Skupština grada Sremska Mitrovica i Skupština grada Šapca su 25. marta 2011. godine donele odluku o osnivanju Javnog komunalnog preduzeća Regionalna deponija "Srem-Mačva", sa sedištem u Sremskoj Mitrovici.

Obavljanje poslova se po teritorijalnom principu vrši na dve lokacije: sanitarnoj deponiji "Jarak" u Sremskoj Mitrovici i na transfer stanici u Šapcu. Funkcija transporta komunalnog otpada od transfer stanice do sanitarne deponije povezuje teritorijalnu odvojenost i zaokružuje tehnološki proces upravljanja čvrstim komunalnim otpadom u okviru JKP "Srem-Mačva" Šabac.

Javno komunalno preduzeće Regionalna deponija "Srem-Mačva" Sremska Mitrovica je osnovano, saglasno odredbama Zakona o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa, za poslove pretovara, transporta, deponovanja čvrstog komunalnog otpada i upravljanje sekundarnim sirovinama sa teritorija gradova Sremska Mitrovica i Šabac.

Pretežna delatnost preduzeća - 38.21 Tretman i odlaganje otpada koji nije opasan.

Izgradnjom i otvaranjem JKP Regionalna deponija "SREM - MAČVA" stvoreni su preduslovi za vršenje osnovne delatnosti ovog preduzeća. Prijem, pretovar i transport otpada, sa transfer stanice u Šapcu, na deponiju u Sremskoj Mitrovici.

Tako je, za region Srema i Mačve, rešen dugogodišnji problem pravilnog odlaganja otpada za više od 200.000 stanovnika. Prema podacima iz 2006. godine usluge prikupljanja otpada na ekološki način koristi 108.200 žitelja, i to 42.800 iz Sremske Mitrovice, dok je broj korisnika u Šapcu nešto veći i iznosi 65.400. To znači, da se prosečno prema glavi stanovnika, u Šapcu prikupi 0,89 kg otpada (smeća), a u Sremskoj Mitrovici 0.85 kg.

Namena sanitarne deponije "Srem - Mačva"

Osnovna namena ove sanitarne deponije jeste odlaganje čvrstog komunalnog otpada (domaćinstva, otpad sa javnih površina).

Na deponiji komunalnog otpada strogo je zbranjeno odlagati štetan i opasan materijal čije je poreklo takvo da se ne može iskoristiti u svom izvornom ili prerađenom stanju, otpad životinjskog porekla, kao i medicinski otpad.

Pored uobičajenog dovoza i odlaganja smeća sa teritorija gradova Šabac i Sremska Mitrovica, svoj otpad samostalno i ovde mogu odložiti sva pravna i fizička lica.

Usluge privremenog odlaganja otpada u transfer stanici u Šapcu i deponiji u Sremskoj Mitrovici obavljaju se prema važećem pravilniku i cenovniku. On je usklađen prema vrsti otpada, a naplaćuje se po kilogramu, u dinarskoj protivvrednosti i to prema grupama:

- 1.** Otpad namenjen za reciklažu (razvrstan otpad iz domaćinstva, otpad sitnog zanatstva, električni otpad, papir, karton, limenke, staklo – uglavnom sekundarne sirovine)
- 2.** Ostale vrste otpada (ovde spada građevinski, industrijski i otpad sa zelenih površina, kao i iskop zemlje i kamenja)

3. Posebni otpadni materijali (otpadna vozila, auto gume, kabasti otpad iz domaćinstva – delovi nameštaja)

Važno je znati: Svi samostalni korisnici (prema potrebi) Regionalne deponije su u obavezi da poštuju Zakon o upravljanju otpada i Uredbe o odlaganju istog na deponiju, a to znači da:

1. Kretanje otpada prati poseban Dokument o kretanju otpada. Obrazac tog dokumenta sadrži: podatke o otpadu, vlasniku, transportu otpada, ali i o primaocu.
2. Proizvođač, odnosno vlasnik, mora da klasifikuje otpad pre samog otpočinjanja kretanja otpada.
3. Vlasnik otpada mora čuvati kopije dokumenata o otpremi sve dok ne dobije primerak popunjenog dokumenta, kojim se potvrđuje da je otpad prihvaćen.

Pored ovoga, neophodno je, da vlasnik otpada obezbedi, da transport izvrši preduzeće koje ima dozvolu za prevoz istog. Sledeći korak, je obraćanje nadležnim institucijama koje će ispitati otpad. Tek tada, prikupljenu dokumentaciju daje se preduzeću kao prilog, zajedno sa popunjenim dokumentom o kretanju otpada i kopijom dozvole za prevoz.

Preduzeća koja su zainteresovana za otkup sekundarnih sirovina, pored registracije preduzeća iz APR potrebna je i dozvola za: prevoz, skladištenje ili odlaganje otpada.

Deponija u Sremskoj Mitrovici još uvek ne obavlja ispitivanje i uzorkovanje otpada, što znači, da su sva pravna lica u obavezi da pokažu izveštaj o kategoriji otpada. Za sve informacije ili nedoumice, kontakti su JKP "Komunalije" u Sremskoj Mitrovici i JKP "Stari grad" u Šapcu. Tako, na najlakši način može se regulisati usluga odnošenja mešanog komunalnog otpada jer su ovo jedini registrovani operateri. Samo tada, nema obaveze za traženom dokumentacijom.

Izgradnja deponije „Srem Mačva“

I opština Krupanj u potrazi za rešenjem

U skladu sa planom rada GIZ IMPACT projekta, jedna od planiranih aktivnosti je promocija međuopštinske saradnje u pilot opštinama. U tom cilju, organizovan je sastanak 23. novembra 2016. u opštini Krupanj. Sastanku su prisustvovali menadžer GIZ-a Olivera Antić i konsultant MSP Consulting Radomir Milovanović.

Teme sastanka i prezentacije bile su:

1. Analiza pravnog okvira za uspostavljanje međuopštinske/regionalne saradnje u oblasti upravljanja čvrstim otpadom i otpadnim vodama

2. Smernice za pripremu sporazuma o uspostavljanju međuopštinske/regionalne saradnje u oblasti upravljanja čvrstim otpadom i otpadnim vodama

Sastanku i prezentaciji prisustvovali su predstavnici lokalne samouprave zaduženi za poslove zaštite životne sredine i pravne službe, zamenik predsednika opštine Krupanj, gospodin Predrag Radić, predstavnici javnog komunalnog preduzeća nadležnih za poslove upravljanja otpadom i otpadnim vodama i komunalne usluge, članovi opštinskog GIZ IMPACT tima, kao i predstavnik komunalnog preduzeća iz Loznice.

Medjuopštinska saradnja je jedna od aktivnosti koja se sprovodi kroz GIZ IMPACT projekat, a definitivno je prepoznata kao ključ dobrog upravljanja otpadom-regionalno uređenje te oblasti. S obzirom da je neminovnost svih lokalnih samouprava da se udružuju i da osnivaju regionalne deponije otpada postoje različiti organizacioni, institucionalni modaliteti kako do toga stići i kako ispuniti ta neka očekivanja kako zakonska, tako i očekivanja koja nam nameću neki novi trendovi upravljanje životnom sredinom u prvom redu cirkularna ekonomija.

Loznica je pozvana kao grad koji je za očekivati da će biti nosilac jednog takvog projekta s obzirom da je po veličini, stručnim kapacitetima, institucionalnim kapacitetima prednjači ovde u regionu. Naš zadatak je da predstavimo sve zakone koji utiču na uspostavljanje medjuopštinske saradnje i da predstavimo identifikovane modele. Da li se tu radi o javno privatnim partnerstvima, odnosno izboru privatnog partnera koji bi upravljao regionalnom deponijom i do kog nivoa bi bile te usluge tog partnera, da li bi se radilo o osnivanju regionalnog javnog preduzeća, zanči sve su to modaliteti koji zahtevaju određene odluke, postupke, radnje koje svaka lokalna samouprava za sebe mora da preuzme i naš zadatak je da danas otvorimo tu priču kako bismo u toku implementacije GIZ IMPACT projekta sa pilot opštinama, a jedna od tih pilot opština je i Krupanj, pokušati da im pomognemo da donekle stignu u tom procesu. Ovo je jedan od koraka koji ide paralelno sa onim koracima koji se odnose na izbor lokacije, koji se odnose na uspostavljanje novog modela upravljanja otpadom itd- rekao je Radomir Milovanović, konsultant na ovom projektu.

Na pitanje kako bi stanovništvo Krupnja moglo da smanji negativan uticaj naše trenutne deponije Milovanović je predložio dva načina. Jedan je da počnu da selektuju otpad i da smanjuju količinu otpada koja se odlaže na toj lokalnoj krupanjskoj deponiji, a drugo da aktivno budu informisani, da razmišljaju o promeni svog ponašanja u tom smislu da i kad se uspostavi regionalana deponija, kako da što manje količine otpada predaju toj deponiji.

– Nagalasio bih samo da ta već pomenuta cirkularna ekonomija, novi koncept usvojen od starne EU, upravo promoviše tu priču oko smanjenja otpada, da je ideja da u jednom razumnom vremenskom periodu EU smanji količine otpada na nulu. I to stvara potrebu da se uspostavi jedan nov pristup kada razgovaramo o otpadu, ono što u ovom momentu jeste otpad ne shvatamo kao otpad, već ga shvatamo kao resurs - dodao je Milovanović.

Loznica

Grad koristi deponiju komunalnog otpada, kojom, od svog osnivanja (1968. godine), upravlja K.J.P. „Naš dom“. Deponija se prostire na oko 8,7 hektara, na jugo-zapadnoj periferiji grada Loznice, uz levu obalu reke Štice.

Sakupljanjem čvrstog komunalnog otpada obuhvaćeno je 15% teritorije opštine Loznica (grad i prigradska naselja), odnosno 50% opštinskog stanovništva, kao i opštine Mali Zvornik, Ljubovija i Krupanj . Zona obaveznog prikupljanja smeća se konstantno širi, što rezultira i konstantnim širenjem površine deponije.

Deponija se, pored svoje osnovne uloge za odlaganje komunalnog otpada, duži niz godina koristila kao odlagalište pepela i šljake iz termoelektrane i toplane u sastavu hemijske industrije „Viskoza“. Dugogodišnje odlaganje pepela rezultiralo je pojavom dva lokaliteta: Staro i Novo pepelište, koji su spojeni sa današnjom deponijom komunalnog otpada.

Javnost nedovoljno uključena u problem sa odlaganjem otpada, često se dovodi pred svršen čin nekim rešenjem o mestu odlaganja ili tretmana otpada, bez pravovremenih informacija o rizicima, što izaziva protest i negativnu reakciju

Deponovana je i značajna količina industrijskog mulja iz kanala otpadnih voda hemijske industrije, prilikom njegovog čišćenja osamdesetih godina prošlog veka. Sve ove vrste otpada sadrže razne teške metale koji predstavljaju potencijalno veliku opasnost po živi svet. Stanje na deponiji je nezadovoljavajuće. Otpad koji se odlaže nije izolovan od kontakta sa okolnom sredinom, odnosno nije zaštićen slojem gline i ne postoji okvir deponije od gline ili folije. Na deponiji ne postoji postrojenje za tretiranje ocednih voda, pa one direktno dolaze u kontakt sa površinskim tokovima i izdanskim vodom koja se koristi za vodosnabdevanje Loznice. Takođe, na deponiji ne postoji sistem za odvođenje deponijskog biogasa, te postoji velika opasnost od eksplozije. Merenje otpada koji se odlaže nije zastupljeno. Odvajanje otpada je konstatovano, ali u neorganizovanom obliku. Naime, mala grupa građana sakuplja aluminijumsku ambalažu, plastiku i celofan. Iz ovoga sledi da se pre može govoriti o gradskom smetlištu, nego o gradskoj deponiji komunalnog otpada. Najbliža grupa kuća udaljena je od deponije maksimalno 250 m, a centar grada oko 1 km. Inače mimo Strategije o upravljanju otpadom Loznica .

Bogatić

U Opštini Bogatić poslove upravljanja komunalnim otpadom obavlja JKP Bogatić U opštini ma centralno smetlište deponija smeštena na Nišinom polju I karakteristično što su registrovane deponije I u naseljenim mestima – selima: Belotić, Dublje, Glušci, Uzveće, Metković, Banovo polje, Crna bara, Salaš Crnobarski, Sovljak, Glogovac, Badovinci, Očage, Klenje.

Lokalna deponija nalazi se u Nišnom polju i sav prikupljeni otpad bez određenog plana odlaže se u okviru lokacije smetlišta udaljenom oko 2 kilometra od centra naselja gradskog karaktera. Alternativa i celokupno rešenje odlaganja otpada je priključenje Regionalnoj deponiji „Srem Mačva“.

U Mačvi ima dosta seoskih smetlišta idealnih za širenje zaraze i zagađenje okoline.

U Zlatiborskom okrugu delimično rešen tretman otpada

Vest je glasila da je Regionalna deponija DUBOKO počela sa radom u Užicu, 19. oktobara 2011. godine.

Šef Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji Nj.E. ambasador Vensan Dežer, ministar životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja Oliver Dulić, ambasador Švedske Nj.E. Krister Asp, prvi savetnik francuske ambasade Filip Sater, direktorka Evropske banke za obnovu i razvoj Hildegard Gacek, šef sektora za ekonomiju ambasade Italije Paolo Toski, ekonomski savetnik ambasade Slovenije Slobodan Šešum, i gradonačelnik grada Užica Jovan Marković su danas pustili jednu od najvećih sanitarnih regionalnih deponija u javnom vlasništvu – deponiju DUBOKO.

Lokalne samouprave Užica, Čačka, Požege, Lučana, Čajetine, Ivanjice, Arilja, Bajine Bašte i Kosjerića su se dogovorile o izgradnji sanitarne regionalne deponije za čvrsti otpad, koja će biti u potpunosti u skladu sa standardima i zakonima Srbije i EU.

Potpisanim međuopštinskim sporazumom je, između ostalog, utvrđeno i osnivanje Javnog komunalnog preduzeća „Duboko“ koje je zaposlilo osoblje i počelo sa radom 2006.

Ukupna vrednost projekta izgradnje regionalne deponije iznosi 15.325.000 evra, a izgradnja je počela u julu 2008. Investicija je sufinansirana od strane devet opština, Republičkog fonda za zaštitu životne sredine, Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD zajam), NIP, Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA, donacija), Francuske vlade (donacija) i Evropske unije (donacija).

Regionalna deponija „Duboko“

Postojeća smetlišta nisu imala kapacitet za dalje odlaganje smeća i nisu uključivala sanitarne mere. Iz tih razloga, projektom Duboko definisali su se sledeći ciljevi: stvaranje uslova za pouzdano i sigurno skupljanje i odlaganje komunalnog otpada, stvaranje uslova za sveukupno poboljšanje upravljanja čvrstim otpadom u opštinama, značajno poboljšanje životne sredine u regionu, i uklanjanje postojećih pretnji zdravlju u uključenim opštinama. Projekat Duboko je predvideo izgradnju regionalne deponije za čvrsti otpad u Dubokom sa pristupnim putem i infrastrukturu, izgradnju linije za sekundarnu selekciju otpada u Užicu, zatvaranje i rekultivaciju devet postojećih deponija u lokalnim samoupravama, izgradnju osam transfer stanica u lokalnim samoupravama Ivanjica, Lučani, Požega, Arilje, Kosjerić, Čajetina, Bajina Bašta i Čačak, nabavku vozila za transport otpada i izradu Regionalnog plana za upravljanje otpadom.

Ovim projektom se omogućila izgradnja jedne od najvećih regionalnih deponija koja će obezbediti ekološko odlaganje otpada za 372.000 građana 9 opština, potpisnica međuopštinskog sporazuma. Takođe, plan uravljanja čvrstim otpadom „Duboko“ će imati dugotrajne pozitivne efekte na osetljivu planinsku životnu sredinu u regionu.

U Zlatiborskom okrugu funkcioniše Regionalna sanitarn deponija Duboko čiji je kapacitet već popunjen sa 50%, znatno brže od projektovane dinamike, pa je potrebno njeno preprojektovanje.

U Čačku otvorena transfer stanica vredna milion evra

„Transfer stanica će Čačku omogućiti efikasnije upravljanje otpadom u skladu sa standardima zaštite životne sredine, a Centar za reciklažni otpad će omogućiti građanima Čačka da sami odlože otpad na odgovoran način“, rekla je državni sekretar Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Stana Božović prilikom svečanog otvaranja Transfer stanicu i Centar za reciklažni otpad u Čačku, prvi projekat ove vrste u Srbiji, čija investicija iznosi milion evra.

Državni sekretar Božović je tom prilikom istakla važnost ovog projekta za Regionalni sistem upravljanja otpadom „Duboko“ – Užice i dodala da će transfer stanica u Čačku pomoći finansijskoj održivosti celog regiona za upravljanje otpadom i doprineti ciljevima povećanja sakupljanja i razdvajanja otpada na mestu nastanka.

„Reciklaža u regionu Duboko je sada na nivou 5%, a po planovima trebalo bi da bude na nivou od 50% do 2028. godine što nas sve obavezuje da vredno radimo u narednom periodu na ostvarenju tih ciljeva“, navela je ona i najavila nastavak saradnje na projektima zaštite životne sredine u ovom regionu.

„Srbija, koja teži da postane članica EU, postepeno poboljšava svoje ekološke standarde, a moderno upravljanje otpadom i reciklaža su veoma važni. Švedska podržava sa 10 miliona evra godišnje Srbiju na putu ka EU, od čega se oko 3 miliona evra odnosi na zaštitu životne sredine.

Transfer stanica u Čačku je jedan od projekata koje Švedska ambasada podržava, a koja treba da doprinese smanjenju zagađenja vode, vazduha i zemljišta i doprinese efikasnijem funkcionisanju Regionalnog centra za upravljanja otpadom „Duboko“, izjavio je Torgny Svenungsson, ispred Ambasade Kraljevine Švedske, i dodao da će veliki broj transfer stanica morati da se izgradi u Srbiji tokom narednih godina, a da Čačak treba da posluži kao model za buduće moderne i troškovno efikasne projekte.

Nova Varoš – bez rešenja 20.06.2015

Ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine, Snežana Bogosavljević Bošković sastala se sa predstavnicima opština Nova Varoš, Sjenica, Priboj i Prijepolje, kako bi našli rešenje za nesanitarnu deponiju u Prijepolju, ali i druge probleme odlaganja komunalnog otpada u regionu.

"Razgovarali smo sa predstavnicima četiri opštine o važnim pitanjima iz oblasti zaštite životne sredine i oblasti poljoprivrede. Predstavnici Ministarstva su ovde kako bi saslušali aktuelne probleme i predloge i doneli zaključke i moguća rešenja", rekla je tadašnja ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine Snežana Bogosavljević Bošković.

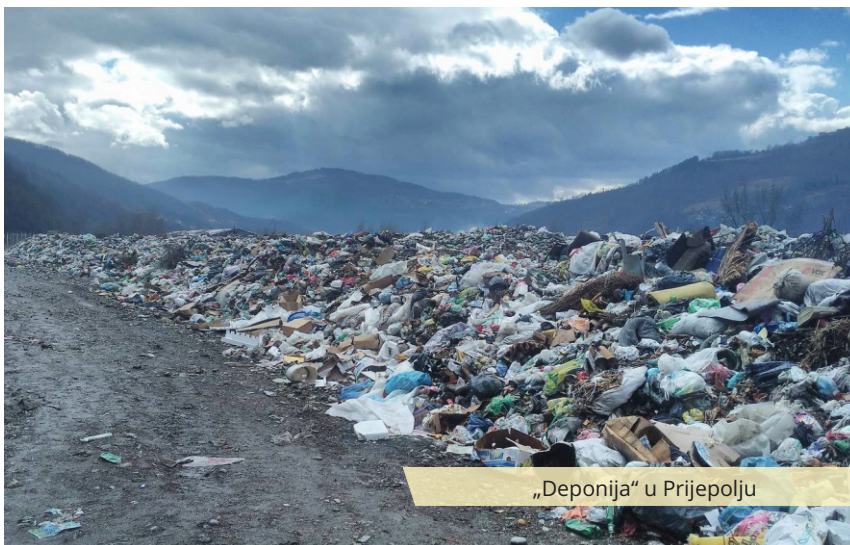
"Potrebno je da se pronađe rešenje za nesanitarnu deponiju u Prijepolju, ali i odrede rokovi za dugoročno rešenje problema odlaganja komunalnog otpada, odnosno regionalnu deponiju Banjica. Deponija Banjica treba da počne da radi i da postane funkcionalna, s obzirom da se radi o rešavanju problema za oko 120.000 ljudi", naglasila je ministarka tom prilikom.

Ministarka je takođe naglasila da je upravo ovaj region ima veliki potencijal za poljoprivrednu proizvodnju, posebno za stočarstvo i zato je izuzetno važno rešiti problem komunalnog otpada. Navedena radna skupina koja će biti za to zadužena sastoji od predstavnika Ministarstva i predstavnika sve četiri opštine ovog regiona.

PRIJEPOLJE – PRIMER „DOBRE PRAKSE“

Ekološka bomba u Prijepolju – U smeću do guše, 16.12.2016

Regionalna sanitarna deponija Banjica za 13 godina progutala je preko milion evra, računajući sredstva iz lokalnih budžeta i donacija Evropske unije, ali građani Prijepolja i dalje žive pored smetlišta koje im ugrožava zdravlje. I za to još uvek niko nije odgovarao, niti su nadležni našli adekvatno rešenje, pa se sav otpad koji se sakupi na teritoriji opštine odlaže na nesanitarnu deponiju Stanjevine na samom ulasku u Prijepolje,

„Deponija“ u Prijepolju

samom ulasku u Prijepolje, koja je pre 17 godina određena kao privremena lokacija. Ova deponija odavno nosi epitet „ekološke bombe“ koja je pogubna za zdravlje ljudi, ne samo za one koji žive u neposrednoj blizini, već i za sve stanovnike opštine Prijepolje.

Kada je porodica Gojak sedamdesetih godina prošlog veka kupila plac u prijepoljskom naselju Zalug i napravila kuću, računali su da je to idealna lokacija: blizina Lima, grada, imanje pogodno za bavljenje poljoprivredom. Problemi nastaju ubrzo nakon odluke lokalne samouprave da se nadomak kuće 1999. godine formira privremena lokacija za nesanitarnu deponiju Stanjevine, koja je do danas ostala jedina. Samo nekoliko godina kasnije, pa sve do danas, sa svakom obilnijom padavinom, nastaju problemi. Sead Gojak uzrok problema vidi u pomeranju reke, jer odavno deponija Stanjevine nema kapaciteta za novi otpad, zbog čega smeće često završava i u Limu.

Nisu samo poplave te koje pokazuju strašno lice deponije. Živeti pored smetlišta, na koje se sedmično odloži i do 250 tona smeća, svakodnevna je muka.

Sead Gojak, meštаниn naselja Zalug kaže: „Smrad je nesnošljiv, toliko je otrovnih gasova i mirisa. Odlaze se i životinjski otpad. Ovde uveče ne može da se spava, ne mogu prozori da se otvore“.

Pre pet godina porodica Gojak podnela je tužbu protiv hidroelektrana Srbije, Srbijavoda i Javnog komunalnog preduzeća Lim, zbog ugrožavanja imanja od poplava, a kao uzrok plavljenja naveli su deponiju. Ovaj slučaj još uvek nije „ad akta“ i Sead smatra da je on kao pojedinac nemoćan da reši problem.

„Ovo je slika našeg grada, države, regiona, pa slika Evrope, ako ćemo i da idemo u tu Evropu. Apelujem na sve nadležne da što pre iznađu rešenje“, kaže Sead.

A da bi što pre trebalo preduzeti nešto govori nam i mišljenje redovnog profesora beogradskog Medicinskog fakulteta higijenologa Gorana Belojevića. „Divlja deponija smeća na obali Lima je rizik prvog reda za zdravlje stanovništva. Najugroženiji su ljudi koji dolaze u direktan kontakt sa smećem, skupljači sekundarnih sirovina.“

Požari nastali usled nakupljanja metana dovode do oslobađanja veoma opasnih gasova koji su otrovni ili kancerogeni i mogu vetrom da se prenesu do naselja. Glodari i insekti se tu hrane, razmnožavaju i oboljevaju ili prenose uzročnike zaraza zagađujući hranu za ljude. Ocedne kontaminirane vode zagađuju reku i podzemne vode i otrovi i kancerogeni mogu dospeti u pijaću vodu.

Ukratko, zdravstveni prioritet iznad svih prioriteta ja da se ta crna tačka zatvori i sanira i da Prijepolje dobije kao i svi drugi gradovi higijenski uređenu sanitarnu deponiju smeća”, kaže profesor Belojević.

Zatvaranje deponije Stanjevina poslednji put bilo je izvesno 2008. godine kada je Glavni projekat sanacije, zatvaranja i rekultivacije deponije komunalnog otpada opštine Prijepolje, uradilo preduzeće “Velika Morava” iz Beograda. Tada se računalo da će se privesti kraju projekat Regionalne deponije Banjica, međutim, zastojem sa aktivnostima na tom projektu, smeće nije otišlo dalje od Stanjevina, a urađeni projekat nije ničemu poslužio. I tada kao i danas, održavanje Stanjevina na godišnjem nivou košta blizu 7 miliona dinara, a cenu koju plaćamo zdravljem sve ove godine, ne može nadomestiti nijedan investitor.

Priča o Projektu izgradnje Regionalne deponije „Banjica“ počela je pre 13 godina. Ideja je bila da se reši dugodišnji problem skladištenja komunalnog otpada u opštinama Prijepolje, Priboj, Nova Varoš i Sjenica. Međutim, put od ideje do realizacije prošao je mnoge faze, bez vidljivih rezultata.

Naime, iako su uložena milionska sredstva, opštine koje su zajednički pristupile ovom projektu, i dalje imaju problema sa odlaganjem smeća. Sve je izvesnije da je uloženi novac, kako iz lokalnih budžeta, tako i sa nivoa Republike i stranih donatora, bačen u prazno, jer nadležni u opštinama sve ređe pominju Regionalnu deponiju Banjica kao rešenje problema odlaganja komunalnog otpada u četiri opštine.

Na Regionalnu deponiju „Banjica“ do sada bačen samo novac

Lokacija Regionalne sanitarne deponije „Banjica“ nalazi se na krajnjem severozapadu opštine Nova Varoš, oko 2,5km severno od naselja Bistrica. Lokacija je smeštena uz regionalni put Bistrica.

Zajednički rad četiri opštine na projektu Regionalne deponije Banjica počeo je 2003. godine kroz pripremu studije vrednovanja i izbora lokacije. Priprema je trajala dve godine i koštala je opštine blizu 20 000 evra. U oktobru 2005. godine opštine su potpisale Sporazum o zajedničkom upravljanju otpadom i njihove skupštine (sve osim Sjenice) donele su odluku o gradnji zajedničke regionalne deponije „Banjica“ na teritoriji Nove Varoši. Studiju o izboru lokacije uradio je Institut „Kirilo Savić“, kao i projektnu dokumentaciju. Ukupna ulaganja u izradu glavnog projekta, rešavanje imovinskih odnosa, geodetske usluge... iznosila su blizu 108 000 evra. Sva sredstva obezbeđena su iz budžeta tri opštine, a najviše novca dalo je Prijepolje – oko 47 ipo hiljada evra.

Građevinski radovi na izgradnji tela deponije godine koje je izvodila građevinska kompanija „Beograđevina“ počeli su 2007. godine. Iste godine su prekinuti zbog odrona zemljišta na levoj strani deponije. Veliki deo sredstava tokom trajanja izgradnje obezbeđena su sa republičkog nivoa od Fonda za zaštitu životne sredine i NIP-a – oko 850 000 evra. Nije bio zanemarljiv ni udeo u iznosu od oko 54.000 evra, koje su izdvojile tri opštine od 2007. do 2009. godine. Najviše sredstava opet je izdvojila opština Prijepolje, blizu 24000 evra.

Sve aktivnosti na izgradnji deponije „Banjica“ prekinute su 2009. godine, jer je u međuvremenu došlo do suštinske promene zakonske regulative. Takođe, planirana zapremina deponije nije bila dovoljna za odlaganje otpada iz četiri opštine za period od 20 godina, što je takođe ukazalo na potrebu izmene projekta.

U pomoć su pritekale EU i Vlada Švajcarske 2013.godine, preko programa Evropskog partnerstva sa opštinama – EU PROGRES, donirajući sredstva u iznosu od 193.000,00 evra u preprojektovanje glavnog projekta. Ukupna predračunska vrednost nastavka radova procenjena je na 779.500.000 dinara. Najavljivano je da će Regionalna deponija „Banjica“ već 2015. godine biti u funkciji skladištenja i separacije smeća. Međutim, sva urađena dokumentacija još uvek čeka konačnu odluku nadležnog ministarstva i opština.

Još jedna priča započeta je u avgustu 2013. godine. Formirano je Regionalno preduzeće za upravljanje izgradnjom Regionalnog centra za upravljanje otpadom. Smatralo se da će time konačno biti stavljena tačka na niz pogrešnih i traljavih koraka iz prethodnih 10 godina. Od tada do danas, preduzeće ima samo jednog zaposlenog – direktora. Opštine su 2014. godine uplatile na račun preduzeća ukupno milion dinara. Najviše je utrošeno na platu direktora, u bruto iznosu blizu 700.000,00 dinara, a za rad članova Skupštine preduzeća 213.000,00 dinara. Ni jedan dinar nije uloženi u infarstruktru deponije.

„Kao i u svim državnim i javnim preduzećima izgleda da kad neko dođe do određenog mesta postaje samo bitno da se redovno primaju plate, da se traži krivac a ne rešenje“, kaže predsednik opštine Priboj Lazar Rvović.

Na to mu replicira direktor preduzeća „Regionalna sanitarna deponija Banjica“ Ljubenko Vasiljević: *„Možda su očekivanja opština bila veća, ali su i moja očekivanja bila malo veća. Insistirao sam da se zaposli veći broj ljudi, ali do toga nije došlo“.*

Vasiljević ukazuje i na problem finansiranja preduzeća, jer već 2015.godine od finansiranja odustaju Prijepolje, Priboj i Sjenica, a troškovi plate direktoru padaju na teret opštine Nova Varoš.

Međutim, predsednik opštine Priboj Lazar Rvović to ne vidi kao opravdanje. *„Ne mogu biti problem pare, jer ako je nešto neophodno ima i država svoje fondove, ima drugih donatora. Ako nema ni jednog ni drugog, problem moraju rešavati opštine, pa i po cenu kreditnog zaduženja“,* dodaje on.

Trećina opština Zlatiborskog okruga ima problema sa odlaganjem otpada

U pribojskom selu Druglići nalazi se deponija koju zajednički od 1997.godine koriste opštine Priboj i Nova Varoš. Njeni kapaciteti su skoro popunjeni, te bi prema rečima predsednika opštine Nova Varoš Radosava Vasiljevića Regionalna deponija Banjica u budućnosti mogla biti jedno od najboljih rešenja.

„Te deponije su rak rana cele Srbije. Mi ćemo nastojati da projekat Regionalne deponije Banjica opet stavimo u fokus interesovanja“, kaže Vasiljević.

Prethodna, kao i aktuelna vlast opštine Prijepolje sudeći po aktivnostima koje je preduzimala kako bi rešila problem odlaganja komunalnog otpada, odustala je od Banjice. Naime, prethodna vlast rešenje je videla u odvoženju smeća na regionalnu deponiju Duboko u Užicu, a nova vlast u izgradnji transfer stanice u Strugovima, odakle bi se smeće takođe odvezilo na deponiju u Užice.

Da ni regionalne deponije nisu trajno rešenje, mišljenja je Bojan Milovanović, član nevladine organizacije GM Optimist iz Gornjeg Milanovca.

„EU prelazi na cirkularnu ekonomiju, za manje od 10 godina praktično će biti zabranjeno odlaganje na deponiju bilo čega što može ponovo da se iskoristi, a mi ćemo i dalje da ulažemo u neke deponije. Kada ih napunimo za 10-15 godina onda opet glavobolja, gde naći lokaciju i odakle namaknuti par miliona evra da bi smo opet napravili novu. Znači, za deponije pare iz predpristupnih fondova dobiti nećemo“, kaže Bojan Milovanović.

A da li je ta gomila otpada ono sa čim mislimo da se preporučimo Evropi?

Jedno od najzahtevnijih poglavlja u pregovorima sa Evropskom unijom je zaštita životne sredine, jer se trećina ukupnog EU zakonodavstva odnosi na životnu sredinu. U godišnjem izveštaju Evropske komisije za 2016. godinu o napretku Srbije na putu ka EU kaže se da je Srbija napravila **izvestan nivo pripremljenosti** i da je ostvaren **izvestan napredak** u daljem usklađivanju politika i zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU. Ono što je u izveštaju takođe izvesno je da će Srbija morati još dosta da ulaže kako bi dostigla standarde EU.

„Poglavlje 27 životna sredina i klimatske promene trebalo bi da bude bezuslovno otvoreno tokom iduće ili u najgorem slučaju početkom 2018. godine. Ceo ovaj proces je jako skup, procene su da će nas koštati preko 10 milijardi evra. Dobar deo novca možemo povući iz evropskih fondova, ali priličan moramo sami da uložimo“, kaže urednik ekološkog biltena „Eko-NEC“ Milisav Pajević.

Pajević dodaje i da su potrebna **snažnija zalaganja za to da se brže zatvore deponije koje nisu u skladu sa pravnim propisima i za ulaganja u razvrstavanje i reciklažu otpada**. Nedostaje i integrisani nacionalni plan za upravljanje otpadom, kao i dodatne ekonomske instrumente za potrebe posebnih tokova otpada.

Nedostaje nam još mnogo toga, a ipak je uzaludno bačeno toliko toga što se imalo – pre svega: vreme i novac.

Sanitarna deponija	2011	2012	2013	2014	2015	2016
RSD „Duboko“ Užice	3566	34135	65955	72757	72051	77930
RSD „Jarak“ Sremska Mitrovica	/	/	/	17808	44545	48126

Količina odloženog otpada na sanitarnim deponijama

Stanovnici koji su usmereni na ove dve deponije imaju uređen sistem upravljanja otpadom, veću mogućnost iskorišćenja otpada njegovim selektovanjem i ponovnim iskorišćavanjem, mogućnošću razvijanja „zelene ekonomije“ i otvaranjem novih radnih mesta na putu ka cirkularnoj ekonomiji ,razvijeniju ekološku svest o značaju čiste životne sredine, zdravije okruženje...

2.4 ISKUSTVA SA UPRAVLJANJEM OTPADOM U REGIONU

CRNA GORA - IGRAĐENE SANITARNE DEPONIJE RECIKLAŽNA DVORIŠTA

Stanovnik proizvede prosečno dnevno 0,86 kg a turista proizvede 1,86 kg otpada. Poslove upravljanja organizju JKP sa pristojnom opremom i stepen sakupljanja otpada je najveći u primorskim opštinama pa Podgorici, Kolašinu, Šavniku a najmanje u Plavu, Rožajama, i Mojkovcu. Reciklaža se odvija u Podgorici u tri reciklažna dvorišta i u po jednom u Herceg Novom i Kotoru.

U Crnoj Gori su u funkciji dve sanitarne deponije „Možura“ u opštini Bar i Livade u opštini Podgorica i još 19 nereguliranih odlagališta.

BOSNA I HERCEGOVINA (FEDERACIJA I REPUBLIKA SRPSKA) – DELIMIČNO REŠILA PROBLEM UPRAVLJANJA OTPADOM

Kanton Sarajevo ima deponiju. Sarajevska deponija ima svu potrebnu infrastrukturu (pristupne puteve, objekte za smještaj i održavanje mehanizacije vozila, smeštaj radnika, pogon za odvajanje otpada, presovanje i baliranje ambalaže, itd), te sisteme zaštite tla i zraka (multibarijerna izolacija, odvodnja gasa sa spaljivanje i energijskim iskorištavanjem). Kišnica i otpadne vode se prikupljaju odvojeno u posebne retencije, ali se još uvijek ne prečišćavaju.

Sredstvima Svjetske banke u Zeničko-dobojskom Kantonu izgrađena je regionalna deponija kojom upravlja Javno poduzeće Mošćanica d.o.o, a deponija je počela sa radom 2008 godine.

U Republici Srpskoj funkcionišu i Regionalna sanitarna deponija “Ramići” Banja Luka i “Brijesnica” – Bijeljina.

HRVATSKA – KAKO JE POČELA

Kada se iz susedne Bosne i Hercegovine uđe u Hrvatsku, prvo što putnik primeti jesta da više nema plastičnih kesa koje vjetar diže uz autoput, niti plastičnih boca razbacanih pokraj puta. To je direktan rezultat posla koji su hrvatske vlasti obavile na polju upravljanja otpadom u sklopu procesa pridruživanja.

U julu 2005, Hrvatska je usvojila Pravilnik o ambalaži i ambalažnom otpadu, kojim se utvrđuju nadoknade za odlaganje ambalažnog otpada kao i za vraćanje ambalaže u svrhu ponovne upotrebe i recikliranja. Recikliranje i odlaganje ambalažnog otpada se finansiraju iz naknada koje plaćaju proizvođači otpada i uvoznici za proizvode koje nude na tržištu.

Sprovođenje Pravilnika počelo je 2006. Za godinu dana, prikupljeno je 910 milion komada ambalažnog materijala, odnosno 78500 tona.

SLOVENIJA - PUTU DO ZERO WASTE DRUŠTVA

Stanovnik Slovenije napravi godišnje 362 kg (EU 492 kg). Stopa reciklaže je 42% (Nemačka 47, EU 27%). Odloženi otpad 51% (EU. 34%). U Sloveniji je od 360.000 stanovnika, 300.000 uključeno u sistem prikupljanja BIO otpada i sva naselja sa najmanje 500 stanovnika.

Cilj: ponovne upotrebe i reciklaže komunalnog otpada na min 70% do 2030. godine, zabraniti odlaganje otpada za recikliranje do 2025. smanjiti hranu u otpadu za 30% do 2025.

Ljubljana, Regionalni center za gospodarenje odpadom (RCERO), najveći takve vrste u Sloveniji vredan 112 miliona, u funkciji od 2016. godine

4.1 ZAKLJUČAK

U Srbiji se otpad odlaže na nekoliko sanitarnih deponije, stotinu opštinskih (nesanitarnih) i hiljade divljih deponija koje se nalaze u blizini naseljenih mesta, kuća, na obalama reka, u šumama, pored puteva. U isto vreme svest o posledicama direktnog zagađenja koje mogu biti štetne po zdravlje građana i koje mogu dovesti do zagađenja voda i vodotokova, zagađenja vazduha usled emitovanja štetnih gasova i isparenja, usled požara koji se javljaju i emituju ove gasove, o mogućem širenju zaraznih bolesti ukoliko se deponije i smetlišta ne dovedu na nivo sanitarnih deponija se ne govori dovoljno.

Srbiji je potreban efikasniji i efektniji sistem upravljanja otpadom koji će uključiti sve faze i preporuke za upravljanje istim u skladu sa novom Evropskom regulativom.

Uspostavljanje sistema upravljanja otpadom ima svoju cenu koju moraju platiti i građani, ali regulisanjem standarda u ovoj oblasti može se pokrenuti nova grana ekonomije i podstaći dodatno zapošljavanje.

Za rešavanje problema u ovoj oblasti potrebno je puno ulaganja, ozbiljna ekspertiza ali i učenje na greškama koje su drugi napravili u ovom procesu i ugledanje na primere dobre prakse iz regiona i sveta.

4.2 PRILOZI

PRILOG 1 - ZAKONI U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM SU:

- Zakon o potvrđivanju Bazelske konvencije o prekograničnom kretanju opasnih otpada i njihovom odlaganju („Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori”, broj 2/99),
- Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik RS”, br. 135/04, 36/09, 36/09 – dr. zakon i 72/09 – dr. zakon)
- Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik RS”, broj 135/04)
- Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik RS”, br. 135/04 i 36/09),
- Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Službeni glasnik RS”, broj 135/04),
- Zakon o upravljanju otpadom („Službeni glasnik RS”, broj 36/09).

PRILOG 2 - STRATEŠKI DOKUMENTI REPUBLIKE SRBIJE NA KOJE SE NASLANJA NACIONALNA STRATEGIJA UPRAVLJANJA OTPADOM:

- Nacionalni program integracije (NPI) iz 2008., koji predstavlja osnov zakonodavnog plana rada Vlade do 2012. godine koja je Strategijom pristupanja Srbije EU označena kao godina spremnosti Srbije da preuzme obaveze koje proističu iz članstva u EU.
- Nacionalnu strategiju održivog razvoja („Službeni glasnik RS”, broj 57/08),
- Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine („Službeni glasnik RS”, broj 44/05,
- Strategija regionalnog razvoja Republike Srbije za period od 2007-2012. („Službeni glasnik RS”, broj 21/07),
- Strategija uvođenja čistije proizvodnje u Republici Srbiji („Službeni glasnik RS”, broj 17/09),
- Odlukom o utvrđivanju Nacionalnog programa zaštite životne sredine („Službeni glasnik RS”, broj 12/10),
- Prostorni plan Republike Srbije od 2010 do 2020 („Službeni glasnik RS”, broj 88/2010).

PRILOG 3 - STRUKOVNE ASOCIJACIJE KOJE DELUJU U OBLASTI OTPADA

Poslovno udruženje komunalnih preduzeća “KOMDEL” iz Beograda kao nedobitna asocijacija komunalnih preduzeća Srbije, osnovano je 1998. godine. okuplja članica iz redova komunalnih preduzeća i prateće privrede.

Privredna komore Srbije u okviru koga deluju Centar za zaštitu životne sredine, od 2005.godine. U okviru Komore deluje i Centar za EU integracije koji koordinira aktivnosti PKS na planu evropskih integracija u cilju zastupanja interesa privrede Srbije na putu ka članstvu u EU. Ove godine je počeo i da radi Centar za cirkularnu ekonomiju, koji promoviše novi model u pristupu tretmana otpada a koji se ogleda u definiciji koja glasi: proizvedi – upotrebi – proizvedi.

Nacionalna asocijacija čistoća Srbije – ASWA (osnovana 2015) je udruženje javnih i javno-komunalnih preduzeća Srbije, čiji su članovi i predstavnici javne uprave, eksperti sa dugogodišnjim iskustvom u ovoj oblasti i predstavnici naučnih institucija.

PRILOG 4 - ZAKONODAVSTVO EU U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM:

- Direktiva Saveta 2008/98/EC o otpadu koja zamenjuje i dopunjuje Okvirnu direktivu 75/442/EEC, 2006/12/EC,
- Direktiva Saveta 99/31/EC o deponijama,
- Direktiva Saveta 2000/76/EC o spaljivanju otpada,
- Direktiva Saveta 2006/66/EC koja zamenjuje i dopunjuje Direktivu 91/157/EEC o baterijama i akumulatorima koji sadrže opasne supstance,
- Direktiva Saveta 75/439/EEC o odlaganju otpadnih ulja dopunjena direktivama 1987/101/EEC, 91/692/EEC, 2000/76/EC,
- Direktiva Saveta 91/689/EEC o opasnom otpadu dopunjena Direktivom 94/31/EC i 166/2006/EC,
- Direktiva Saveta 96/59/EC o odlaganju PCB i PCT,
- Direktiva Saveta 2000/53/EC o istrošenim vozilima,
- Direktiva 2002/95/ES o ograničavanju korišćenja nekih opasnih supstanci u električnoj i elektronskoj opremi i
- Direktiva 2002/96/EC o otpadu od električne i elektronske opreme,
- Direktiva 86/278/EEC o zaštiti životne sredine i posebno zemljišta u slučaju korišćenja sekundarnih đubriva u poljoprivredi,
- Uredba 1774/2002 o otpadu životinjskog porekla,
- Uredba 1013/2006 o prekograničnom kretanju otpada,
- Direktiva 78/176/EES o otpadu iz industrije u kojoj se koristi titan-dioksid, dopunjena Direktivama 82/883/EES (dalje dopunjena uredbom 807/2003/ES), 83/29/EES i 91/692/EES (dalje dopunjena Uredbom 1882/2003/ES),
- Direktiva Saveta 94/62/EC o ambalaži i ambalažnom otpadu dopunjena Direktivom 2005/20/EC, 2004/12/EC, 1882/2003/EC,
- Odluka Komisije 2001/524/EC o objavljenim referencama standarda EN 13428:2000, EN 13429:2000, EN 13430:2000, EN 13431:2000 i EN 13432:2000 u Službenom glasniku Evropske zajednice
- Odluka Komisije 2001/171/EC od 19 februara 2001 o uslovima za smanjenje koncentracije teških metala u staklenoj ambalaži,
- Odluka Komisije 2005/270/EC od 22 marta 2005 o uspostavljanju obrazaca koji se odnose na baze podataka,
- Odluka Komisije 1999/177/EC o uslovima za smanjenje koncentracije teških metala u plastičnim gajbama i paletama.

PRILOG 5 - PRVE IZJAVE MINISTRA ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE GORANA TRIVANA PO STUPANJU NA DUŽNOST

4. jul 2017. Beograd

Ministar za zaštitu životne sredine izjavio je danas da bi ukupne investicije u zaštitu životne sredine u Srbiji trebalo da dostignu 14 milijardi evra, od čega bi samo u sektor voda trebalo da bude uloženo više od 9 milijardi evra u narednih 15 do 20 godina.

„Deo tog novca će uložiti država, a deo međunarodna zajednica i strani investitori. Privreda je glavni nosilac i investitor u oblasti zaštite životne sredine, ali je istovremeno i njen najveći zagađivač. Najveći teret ekološke tranzicije će nositi privreda. Svesni smo situacije u privredi, ali i odgovornosti koju ona ima kada je u pitanju zaštita životne sredine“, reka je ministar i posebno važnu naglasio je činjenicu da je prepoznat značaj zaštite životne sredine osnivanjem samostalnog ministarstva zaštite životne sredine.

6. jul 2017. Beograd

Ministar zaštite životne sredine Goran Trivan poručio je da će se novoformirano ministarstvo veoma ozbiljno i odgovorno baviti životnom sredinom. „U nekim pitanjima bićemo beskompromisni, a neka ćemo rešavati uz prihvatljive kompromise koji omogućavaju razvoj zemlje

On je istakao da je najvažniji instrument sprovođenja politike u oblasti životne sredine inspekcija, ali da ona nema ni dovoljno ljudi, ni opreme, ni novca. „Osim što moramo iznutra da reformišemo i unapređujemo inspekciju, ne možemo ništa ozbiljno da uradimo bez podrške Vlade Srbije. Potrebno je više novca i ljudi. Onoliko koliko se uloži, toliki će biti i napredak“, rekao je ministar Trivan.

Kao prioritete novog ministarstva, Trivan je istakao pre svega pitanje voda i smeća. „Prerada otpadnih voda najvažnije je pitanje ne samo kod nas, nego na čitavoj planeti. Tu je i pitanje odlaganja i prerade otpada. I kod ovih prioriteta najveći problem je novac koji država nema i zato je neophodno javno-privatno partnerstvo, kroz koje će privatne kompanije ulagati novac, donositi tehnologije i zarađivati od prerade, a država sačuvati kontrolu nad tim resursima i nadzirati tehnologije prerade.

17. jul 2017. Beograd

Ministar zaštite životne sredine Goran Trivan najavio je da će glavne oblasti delovanja ministarstva biti rad na rešavanju pitanja otpada, otpadnih voda, remedijacije zemljišta, pošumljavanja i preventive bujičnih poplava i erozije.

Na sednici Odbora za zaštitu životne sredine Narodne Skupštine Republike Srbije, ministar Trivan je podvukao da ni jedan problem u zaštiti životne sredine niko ne može da reši sam i da će zato glavni mehanizmi delovanja ministarstva biti tesna saradnja sa svim relevantnim činiocima – od Narodne Skupštine, preko lokalnih samouprava, Privredne komore, nadležnih institucija, nevladinog sektora, do medija.

„Moramo svi zajedno da radimo na pitanjima zaštite životne sredine i da ujediniemo znanja i sposobnosti koje naša zemlja ima. Ovo je veoma kompleksna oblast koja prvo iziskuje ozbiljnu i sveobuhvatnu analizu stanja, a zatim i ogromna novčana sredstva. Srbija nema novca i zato je potrebno da osmišljavamo projekte koje možemo da realizujemo uz pomoć fondova Evropske unije“, naglasio je ministar Trivan.

On je ponovo upozorio da rokovi za primenu ekoloških standarda Evropske unije u Srbiji moraju biti realni i dostižni. „U suprotnom, nećemo ni zemlju dovesti u red, ni ispuniti obaveze koje smo preuzeli i može se dogoditi da plaćamo penale zbog toga“, rekao je ministar Trivan.

Na sednica, koja je održana u veoma pozitivnoj atmosferi, poslanici su izrazili zadovoljstvo zbog toga što je formirano ministarstvo koje će se baviti zaštitom životne sredine.

11. avgust. Poseta Sjedinjenim Američkim Državama

Ministar Goran Trivan je rekao da je u Sjedinjenim Američkim Državama sa zvaničnicima SAD i privrednicima razgovarao o saradnji i ulaganjima u zaštitu životne sredine u Srbiji.

„Uveren sam da će biti prilike za američke investicije u Srbiji, ne samo zato što je životna sredina oblast neopterećena hipotekama prošlosti, nego i zato što su Srbiji potrebne investicije u visini od oko 15 milijardi evra. To daje velik prostor i mogućnosti američkim i kompanijama iz drugih zemalja da rade u Srbiji“, izjavio je Trivan. "Reč je o ogromnom novcu koji mi nemamo, ali ga možemo naći privlačenjem investicija iz sveta i u fondovima Evropske unije", naveo je Trivan i dodao da je njegova poseta SAD bila odlična prilika za jačanje saradnje.

PRILOG 6 - STANJE TRENUTNIH DEPONIJA OPŠTINAMA KOLUBARSKOG OKRUGA

Valjevo – Gorić: Sadašnja površina deponije - smetlišta iznosi oko 5 ha. Locirana je na 200 metara od naselja, oko 150 metara od vodotoka reke Kolubare i oko 2,5 km od centra grada. Prema kategorizaciji Nacionalne strategije upravljanja otpadom U skladu sa Direktivom za deponije EU, svrstana je u IV kategoriju (K 4)–smetlišta koja ne ispunjavaju ni minimalne mere zaštite, koje je popunjena i koju odmah treba sanirati, zatvoriti i rekultivisati.

Ub – Bogdanovica: Deponija ne zadovoljava osnovne kriterijume sanitarnog uređenja i mera zaštite. Nalazi se u neposrednoj blizini rečnog toka, a prve kuće nalaze se na nepropisnoj udaljenosti od deponije urađen

Lajkovac – Tamnava: Deponija ne zadovoljava osnovne kriterijume sanitarnog uređenja i mera zaštite. Locirana je na 6 km udaljenosti od Lajkovca i 2 km od sela Tamnava. Pored centralne gradske deponije, na području opštine registrovano je 45 stalnih divljih deponija sa kojih se organizovano odvozi otpad.

Ljig - Deponija ne zadovoljava osnovne kriterijume sanitarnog uređenja i mera zaštite. Locirana je na udaljenosti od 1,5 km od Ljiga.

Mionica - Desna obala reke Ribnice: Otpad se na ovoj neuslovnoj lokaciji koja se nalazi 1 km od centra Mionice, na pozajmištu šodera odlagao do septembra 2006. godine od kada se otpad sa teritorije opštine odvozi na deponije drugih opština u susedstvu.

Osečina: Deponija ne zadovoljava osnovne kriterijume sanitarnog uređenja i mera zaštite. Locirano je na 4 km od naselja i samo 0,2 km od vodotoka, kao i 30 km od zaštićenog prirodnog dobra.

Vladimirci: Deponija ne zadovoljava osnovne kriterijume sanitarnog uređenja i mera zaštite. Nalazi se 1,5 km od centra varošice.

Koceljeva: Deponija ne zadovoljava osnovne kriterijume sanitarnog uređenja i mera zaštite.

Barajevo Vinča: Odlukom SO Barajevozatvorena je centralna deponija komunalnog otpada. Otpad sa teritorije opštine Barajevo sakuplja se i odvozi na gradsku deponiju grada Beograda – u Vinču, od 01.04.2004. godine.

Lazarevac – Baroševac: Gradska deponija nalazi se 18 km od Lazarevca, na napuštenom i rekultivisanom kopu polja "D ". Deponija ne ispunjava ni minimalne mere sanitarnog uređenja i opremanja.

Obrenovac – Kardešica: Deponija ne ispunjava ni minimalne mere sanitarnog uređenja i opremanja. Nalazi se u ataru Veliko Polje.

PRILOG 7 - PRIKAZ VRSTA OTKUPA PO OPŠTINAMA PRIMENE REGIONALNOG PLANA:

Valjevo: lomljeno staklo, gvožđe, papir, bakar, mesing, olovo, akumulatori, plastika, autogume, limovi, PET ambalaža.

Reciklabilni materijal sakupljaju privatne firme "Metva", „Metalprom “ i "Inos –Balkan " iz Valjeva i JKP "Vidrak " i dalje ga distribuiraju van Valjeva. Odvajanje i reciklažu vrši i pijaca „Polet“. Postoje individualne inicijative za odvajanje reciklabila od strane Roma.

Ub: PET ambalaža, papir, metal, plastika.

Lajkovac: Ne vrši se organizovana reciklaža komunalnog otpada

Ljig: Ne vrši se organizovana reciklaža komunalnog otpada

Mionica: Papir, karton, metal, Povremeno

Osečina: U planu je organizovana reciklaža komunalnog Otpada

Vladimirci: Ne vrši se organizovana reciklaža komunalnog otpada

Koceljeva: Ne vrši se organizovana reciklaža komunalnog otpada

Barajevo: Ne postoji selektivno odvajanje niti organizovani otkup, sakupljanje i reciklaža sekundarnih sirovina. Jedina opcija tretmana otpada je odlaganje na deponiju.

Lazarevac: Ne postoji organizovani otkup, sakupljanje i reciklaža sekundarnih sirovina.

Obrenovac: Ne postoji organizovani otkup, sakupljanje i reciklaža sekundarnih sirovina.

IZVORI OD KOJIH SU KORIŠĆENI PODACI ZA IZVEŠTAJ

- Narodna skupština Republike Srbije
- Vlada republike Srbije
- Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja
- Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine
- Nacionalna strategija za upravljanje otpadom 2003 -2008
- Strategija upravljanja otpadom 2010-2019
- Nacionalna strategija za aproksimaciju u oblasti zaštite životne sredine, 2011. godine - www.misp-serbia.rs/wp-content/uploads/2010/05/EAS-Strategija-SRP-FINAL
- Otpad i lokalna samouprava u Nacionalnoj strategiji za aproksimaciju u oblasti životne sredine, Dragoljub Todić, 2011
- Zaštita životne sredine i upravljanje komunalnim otpadom u Srbiji – u susret evropskim integracijama, dr Vesela Ćurković, 2014.
- Poslovno udruženje komunalnih preduzeća Komdel
- Nacionalna asocijacija čistoća Srbije
- Privredna komora Srbije
- Regionalni plan upravljanja komunalnim otpadom za 11 opština Kolubarskog regiona, 2006
- Lokalni plan upravljanja otpadom opštine Vladimirci za period 2011-2021.
- Regionalni plan upravljanja otpadom za opštine:Šabac i Sremska Mitrovica, 2008
- JKP regionalna deponija Srem-Mačva
- Analiza lokacije deponije otpada u Loznici, Geografski institut „Jovan Cvijić“, Dejan Božović
- Zelena srbija.rs/srbija/7908
- Ekapija,23.03.2016.
- ENERGETSKI PORTAL poslovni portal o čistoj energiji, 1.septembar 2016. broj 5
- Opština Krupanj
- Lokalni plan upravljanja otpadom opština Bogatić
- Regionalni plan upravljanja otpadom Duboko
- Rešavanje problema otpada u Zlatiborskom okrugu, portal Agroklub, 2015.
- MISP – Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
- Ekološka bomba u Prijepolju – U smeću do guše
- Forum info portal – Udruženje Forum žena Prijepolje
- Regionalni plan upravljanja otpadom za opštine Prijepolje, Nova Varoš, Priboj I Sjenica
- Državni plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori 2015-2020.
- Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017, federacija Bosne I Hercegovine, Federalno ministastvo okoliša I turizma
- Upravljanje otpadom u Republici Srpskoj – Analiza postojećeg stanja, 2011
- [Utrka je u toku - Plasman BIH u balkanskoj regati, www.dobri-susjedi.org](http://www.dobri-susjedi.org)
- Snaga, Igor.Petek@snaga.si, ožujak, 2015.
- Studijska poseta BOŠ evropskim institucijama, juna 2017. godine
- Ministarstvo zaštite životne sredine
- Agencija za zaštitu životne sredine
- Upravljanje otpadom u Republici Srbiji u periodu 2011 -2016. godine, jul 2017.
- Mačva info – mačvanski infoportal
- CINS – Istraživanje o deponijama
- Fotografija sa naslovne strane Đorđe Đoković, portal Kolubarske – Nezavisne internet novine Kolubarskog okruga